

הפסח על הסומא, ותנו להם
ששים מכות במקום הזה.
כך הנפש הבהמית מן יצר הרע,
עם הגוף. הקדוש ברוך הוא
עושה להם חבור אחד, הנפש
הבהמית עם הגוף, ומענישן יחד.
וכן אם היה צדיק, מחברם
הקדוש ברוך הוא, ומקבלים שכר
טוב יחד.

רבי עזריה ורבי חזקיה היו עולים
לרגל. היה עמם אותו הסוחר,
שהיה מחמר אחריהם. אמר רבי
עזריה לרבי חזקיה, האם שמעת
דבר באותו הפסוק שכתוב אל
גנת אגוז ירדתי לראות באפי
הנחל? דברי התורה נמשלים
לאגוז, היאך?

אמר לו, מה האגוז יש לו קלפה
בחוץ ומח בפנים, אף דברי תורה
יש בה מעשה, מדרש, והגדה,
וסוד, הכל זה לפנים מזה.

אמר לו, כך שמעתי את זה.
באותו הזמן שהמלך שלמה גלה
שיר השירים, והמת אותו הנחש
הקדמוני שהטיל באדם וחוה
נפסקה מן העולם, משום
שכשצאו תולדות לעולם מאדם
וחוה, מאותה הנהמה יצאו.

וכך שמעתי מרבתי, והם שמעו
עד פיו של אליהו, שאמר כך,
מה שכתוב (בראשית ד) והאדם ידע
את חוה אשתו ופתה וילד את
קין ותאמר קניתי איש את ה'.
והאדם - זה אדם הראשון, כשבא
נחש על חוה, הטיל בה זמה,
וקין מאותו הצד של אותו הנחש
יצא. מה נחש דרכו להרג
ולקמת, כך גם קין, מיד נעשה
הורג.

כמו שנאמר, (ישעיה יד) משרש נחש
יצא צפע ופריו שרף מעופף. פי
משרש נחש - זה נחש הקדמוני.
יצא צפע - זה קין, שיצא משרשו
ומעקרו. ופריו שרף מעופף -

אמר לעבדיו, ארפיבו הפיסח על הסומא,
ויהבון להון שתין פולסין באתרא הדין.

כך נפש הבהמית מן יצר הרע, עם הגוף.
הקדוש ברוך הוא עושה להם חיבור
אחד, הנפש הבהמית עם הגוף, ומענישן יחד.
וכן אם היה צדיק, מחברם הקדוש ברוך הוא
ומקבלים שכר טוב יחד.

רבי עזריה ורבי חזקיה, היו סלקו לרגל, הוה
עמהון ההוא טייעא, דהוה טעין
אבתרייהו. אמר ר' עזריה לרבי חזקיה, מידי
שמעת בההוא קרא דכתיב, (שה"ש ו יא) אל גנת
אגוז ירדתי לראות באפי הנחל. דברי התורה
נמשלים לאגוז, היאך.

אמר ליה, מה אגוז אית ליה קליפה לבר,
ומוחא לגו. אף דברי תורה, אית בה
מעשה, מדרש, והגדה, וסוד, פלא דא לגו
מן דא.

אמר ליה, הכי שמענא להאי. בההוא זימנא
דהמלך שלמה גלי שיר השירים, זיהמא
דההוא נחש קדמאה דאטיל באדם וחוה,
אתפסק מעלמא, בגין דכד נפקו תולדין
לעלמא מאדם וחוה, מההוא זיהמא נפקי.

והכי שמעתי מרבתי, ואינון שמעו עד פומיה
דאליהו. דאמר הכי, מאי דכתיב, (בראשית

ד א) והאדם ידע את חוה אשתו ופתה וילד
את קין ותאמר קניתי איש את ה'. והאדם,
דא אדם קדמאה, פד אתא נחש על חוה, אטיל
בה זיהמא, וקין מההיא סטרא דההוא נחש
נפק, מה נחש דרפו להרוג ולהמית, הכי נמי
קין, מיד נעשה הורג.

במה דאת אמר, (ישעיה יד כט) משרש נחש יצא
צפע ופריו שרף מעופף. פי משרש
נחש, דא נחש הקדמוני. יצא צפע, דא קין,

שִׁצְצָא מִשְׂרָשׁוֹ וּמַעֲיָקָרוֹ. וּפְרִיּוֹ שָׂרָף מְעוֹפֵף, שֶׁנֶּעֱשֶׂה הוֹרֵג בְּשָׂרָף הַזֶּה, שֶׁאֵין לְמַפְתּוֹ לַחַשׁ. מְעוֹפֵף כְּפוֹל, שֶׁכִּבֵּר נַעֲשֶׂה הַנְּחֹשׁ בְּמִינוֹ כְּפוֹל. וְאִם תֹּאמַר מֵאוֹתָהּ הַזֶּה־מָה יֵצֵא, וְהַפְּסוּק אָמַר וְהָאָדָם יִדַע אֶת חַוָּה אֲשֶׁתוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן - וַיְדַאי מֵאָדָם הַזֶּה, וְלֹא מֵאוֹתָהּ זֶה־מָה? אֲלֵא אוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ הַטִּיל זֶה־מָה בְּחַוָּה, וְאוֹתָהּ הַזֶּה־מָה שֶׁנִּשְׂאָבָה בָּהּ, הִיָּתָה מְכַשְׁפֶּשֶׁת בְּמַעֲיָהּ, וְלֹא הָיָה לוֹ גּוֹף לְהַכְּלִיל בּוֹ וּלְהוֹצִיא אוֹתָהּ הַרוּחַ לְעוֹלָם.

וְאִי תִימָא מֵהָהוּא זִוְהֶמָא נָפֵק, וְיִקְרָא אָמַר וְהָאָדָם יִדַע אֶת חַוָּה אֲשֶׁתוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן. וַיְדַאי מֵאָדָם הַזֶּה, וְלֹא מֵהָהוּא זִוְהֶמָא. אֲלֵא הָהוּא נְחֹשׁ הַטִּיל בָּהּ זִוְהֶמָא (דף קב ע"א) בְּחַוָּה, וְהָהוּא זִוְהֶמָא דְאֲשֶׁתָּאב בָּהּ, הָהוּא מְכַשְׁפֶּשֶׁא בְּמַעֲיָהּ, וְלֹא הָיָה לִיָּה גּוֹפָא לְאִתְּפַלְלָא בֵּיהּ, וְלִנְפַקָא הָהוּא רִוְחָא לְעֵלְמָא. בֵּינָן שְׂבָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן עָלֶיהָ, זִוְהֶמָא בְּהָהוּא זֶרַע, וְעַבְד גּוֹפָא לְהָהוּא רִוְחָא בִישָׂא, וְזִוְהֶמָא דְהָוָה בְּמַעֲיָהּ אִתְּפַלְלִילָא בֵּיהּ, וְנִפְק לְעֵלְמָא בְּדִיוֹקְנָא סְגִי מִכָּל שְׂאָר בְּנֵי אֲנָשָׁא דְעֵלְמָא דְהָוָה אֲבַתְרִיָּה.

בֵּינָן שְׂבָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן עָלֶיהָ, הַתְּעַרְבָה אוֹתָהּ הַזֶּה־מָה בְּאוֹתוֹ הַזֶּרַע, וְעֵשֶׂה גּוֹף לְאוֹתָהּ רִוְחַ רְעָה, וְהַזֶּה־מָה שֶׁהִיָּתָה בְּמַעֲיָהּ נְכַלְלָה בּוֹ. וְיֵצֵא לְעוֹלָם בְּדַמּוֹת גְּדוּלָה מִכָּל שְׂאָר בְּנֵי הָאָדָם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ אַחֲרָיו.

וְעוֹד, שְׂאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁהִטִּיל בָּהּ אָדָם לְעֵשׂוֹת גּוֹף, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרַע הָיָה, וְהַתְּבַרָה אוֹתָהּ רִוְחַ רְעָה, וְהַתְּגַלְמָה בּוֹ, וְיֵצֵא לְעוֹלָם. כִּיּוֹן שֶׁרָאָתָה אוֹתוֹ חַוָּה, אָמְרָה קְנִיתִי אִישׁ אֶת ה', עַם ה'.

וְעוֹד דְּהָהוּא זֶרַע דְאֵטִיל בָּהּ אָדָם לְמִיעֵבַד גּוֹפָא, מֵהָהוּא סִיטְרָא בִישָׂא הָהוּא, וְאִתְּתַקַּף הָהוּא רִוְחָא בִישָׂא, וְאִתְּגַלִּים בֵּיהּ, וְנִפְיָק לְעֵלְמָא. כִּיּוֹן דְחָמַת לִיָּה חַוָּה, אָמְרָה (בראשית ד א) קְנִיתִי אִישׁ אֶת ה', עַם ה'.

וְכַשֶּׁה־בֵּיא קְרַבְנֵו, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרַע הִבִּיא אוֹתוֹ, שֶׁפְּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִי"ם, שֶׁהוּא הַצַּד הָרַע, וְלֹא מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהוּא מִקֵּץ יָמִי"ן.

וְכַד אֵייתִי קְרַבְנִיָּה, מֵהָהוּא סִטְרָא בִישָׂא אֵייתִי לִיָּה. דְּכְתִיב, (שם ד א) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִי"ם, דְּהוּא סִטְרָא בִישָׂא, וְלֹא מִסִּטְרָא דְקְדוּשָׁה, דְּהוּא מִקֵּץ יָמִי"ן.

שֵׁת בְּסַם הָעוֹלָם בְּצַדִּיקִים וּחְסִידִים שִׁצְצָאוּ אַחַר כֶּף מִמֶּנּוּ. שֵׁת זֶה הָיָה סִיּוֹם שֶׁל אֶלְפָּ"א בֵּיתָא, וּמִמֶּנּוּ חֲזָרוּ הָאוֹתִיּוֹת לִישֵׁר - ש"ת.

בְּסִים עֵלְמָא בְּצַדִּיקִים וּחְסִידִים דְנִפְקוּ לְבַתֵּר מַגִּיָּה. שֵׁת דָּא הָוָה סִיּוֹם דְאֶלְפָּ"א בֵּיתָא, וּמִיָּנִיָּה אֶהְדְּרוֹן אֲתוּוֹן לְמִישֵׁר, ש"ת. בֵּינָן דְאִסְתֵּימוּ אֵינּוֹן צַדִּיקִים וּחְסִידִים עַד נַח, וְהָיוּ אֵינּוֹן בְּנֵי טוֹפְנָא, דְאִתְּמַחוּ כּוּלְהוֹן. כִּיּוֹן דְאִתְּמַחוּ כּוּלְהוּ, וְנִפְק נַח וּבְנוּהִי מִתִּיבּוּתָא, כְּדִין כְּתִיב, (שם ט יט) וּמֵאֵלָה נִפְצָה כָּל

בֵּינָן שֶׁהִסְתִּימוּ אוֹתָם צַדִּיקִים וּחְסִידִים עַד נַח, וְהָיוּ אוֹתָם בְּנֵי הַמְּבוּל, שֶׁכָּלָם נִמְחוּ. כִּיּוֹן שֶׁכָּלָם נִמְחוּ, וְיֵצֵא נַח וּבְנֵיו מֵהַתְּבָה, אֲזַ כְּתוּב (שם ט) וּמֵאֵלָה נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ. אֲזַ הַתְּחִילוּ הָאוֹתִיּוֹת

הָאָרֶץ, כְּדִין שְׂרִיאוּ אֲתוּוֹן

הָאָרֶץ, כְּדִין שְׂרִיאוּ אֲתוּוֹן

בְּאַלְפָּא בִּיתָא לְמַפְרַע - תש"ר.
וְאִזּוּ כְּתוּב, וּמֵאַלְהָ נִפְצָה כָּל
הָאָרֶץ, וְהִלְךְ כָּל הָעוֹלָם בְּזַהֲמַת
אוֹתוֹ הַנְּחֹשׁ.

וְאַף עַל גַּב שְׂאֲבָרָהּם תִּקְּן מַה
שְׁעָשָׂה אָדָם, וְכֵן יַעֲקֹב וַיִּצְחָק
וְהַצְדִּיקִים, עִם כָּל זֶה זַהֲמַת
הַנְּחֹשׁ לֹא פָּסְקָה, עַד שְׁעָמְדוּ
יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינִי, וְחִזְרוּ
הָאוֹתִיּוֹת לְדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וּמִהֶם
לְמַפְרַע, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן.
וְכִשְׁפָּרְחוּ, חִזְרוּ בְּגוּף אַחֵר. חִזְרוּ
הָאוֹתִיּוֹת בְּגוּן אַחֵר.

וְכֵן הִלְךְ הָעוֹלָם בְּסוּדוֹת שֶׁל
אַלְפָּא בִּיתָא, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה.
כִּיּוֹן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, נִמְצְאוּ
הָאוֹתִיּוֹת עוֹמְדוֹת עַל קִיּוּמָן. וְאִזּוּ
כְּתוּב (מלכים א' ה') וַתֵּרֶב חֲכֻמַּת
שְׁלֹמֹה, וַעֲמְדָה הִלְבְּנָה בְּשִׁלְמוֹת,
וְאִזּוּ הִתְגַּלְּהָ שִׁיר הַשִּׁירִים לְעוֹלָם.
וְאִזּוּ אָמַר, (שיר ו') אֶל גַּנַּת אֲגוֹז
יִרְדְּתִי. מַה אֲגוֹז, הַמֵּחַ לֹא נִמְצָא
אֶלָּא לְבִסּוּף, כִּף הָעוֹלָם הִיָּה כִּף,
עַד שֶׁהִתְקַיְּמוּ הַקְּלָפוֹת, וַעֲמַד
הָעוֹלָם בְּמֵחַ וְהִלְבְּנָה בְּשִׁלְמוֹתָהּ.
אָמַר אוֹתוֹ הַסּוּחָר, בְּמַה אֲמַרְתֶּם
וַתְּבָאֲרוּ אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה שֶׁכְּתוּב,
(רות א') וַתִּלְכְּנָה שְׁתֵּייהֶם עַד בּוֹאֲנָה
בֵּית לָחֵם וַיְהִי כְּבוֹאֲנָה בֵּית לָחֵם
וַתַּהֲרֹג כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן. עַד כָּאן
שְׁתֵּים. וַתֵּאמְרֶנָּה הַזֹּאת נַעֲמִי,
אַחַת וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה,
אֲשִׁירֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שְׁאִפְלוּ
הַרִיקְנִים שֶׁבְּכֶם מְלֵאִים תּוֹרָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

יִרְדוּ שְׁנֵיהֶם, אָמְרוּ לוֹ, הַנְּשַׁמֵּעַ
לְךָ דָּבָר בְּפִסּוּק הַזֶּה? אָמַר, כִּף
שְׁמַעְתִּי - בְּזִמְן שְׂרָצָה הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְתַת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל,
הַלּוֹחֹת הָיוּ כְּתוּבִים פָּנִים וְאַחֲרָי,
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם
כְּתוּבִים.

וְהַלּוֹחֹת אַחַד פָּנִים וְאַחֲרָי, וְהַלּוֹחֹת
אַחֲרָי זִמְן וּשְׁמַאל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות

בְּאַלְפָּא בִּיתָא לְמַפְרַע, תש"ר. וְכֵדִין כְּתוּב,
וּמֵאַלְהָ נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ, וְאִזּוּ כָּל עַלְמָא,
בְּהֵהוּא זַהֲמַת דְּנְחֹשׁ.

וְאַף עַל גַּב דְּאַבְרָהָם תִּקְּן מַה דְּעַבַּד אָדָם. וְכֵן
יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וַצְדִּיקֵיָא. עִם כָּל דָּא, זַהֲמַת
דְּנְחֹשׁ לֹא פָּסְקָא, עַד דְּקִיּוּמוֹ יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא
דְּסִינִי. וְאַהֲדָרוּ אַתְּוּן בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל, וּמִנְהוּן
לְמַפְרַע, חַד מִכָּאן, וְחַד מִכָּאן. וְכַד סָרְחוּ,
אַהֲדָרוּ בְּגוּפָא אַחֲרָא. אַהֲדָרוּ אַתְּוּן בְּגוּוֹנָא
אַחֲרָא.

וְכֵן אִזּוּ עַלְמָא, בְּרִזִּין דְּאַלְפָּא בִּיתָא, עַד
דְּאַתָּא שְׁלֹמֹה. כִּיּוֹן דְּאַתָּא שְׁלֹמֹה,
אַשְׁתַּכְּחִין אַתְּוּן קִיּוּמִין עַל קִיּוּמֵיהוּ. וְכֵדִין
כְּתוּב, (מ"א ה') וַתֵּרֶב חֲכֻמַּת שְׁלֹמֹה, וְקִיּוּמָא
סִיְהֵרָא בְּשִׁלְמוֹתָא, כְּדִין אַתְּגַלִּי שִׁיר הַשִּׁירִים
בְּעַלְמָא.

וְכֵדִין אָמַר, (ש"ש ו' י"א) אֶל גַּנַּת אֲגוֹז יִרְדְּתִי. מַה
אֲגוֹז, מוֹחָא לֹא אֲשַׁתְּכַח אֶלָּא לְבִסּוּף,
כִּף עַלְמָא הָכִי הוּא, עַד דְּאַתְקִיּוּמוֹ קְלִיפִין,
וְקִיּוּמָא עַלְמָא בְּמוֹחָא, וְסִיְהֵרָא בְּאַשְׁלְמוֹתָא.
אָמַר הַהוּא טִייעָא, בְּמַאי קְאָמְרִיתוּ וְתוֹקִימוּ
הָאִי קָרָא דְכְּתוּב, וַתִּלְכְּנָה שְׁתֵּייהֶם עַד
בּוֹאֲנָה בֵּית לָחֵם וַיְהִי כְּבוֹאֲנָה בֵּית לָחֵם וַתַּהֲרֹג
כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן. עַד הֵכָא תִּרִין, וַתֵּאמְרֶנָּה
הַזֹּאת נַעֲמִי חַד וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה,
אַשְׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, שְׁאִפְלוּ הַרִיקְנִים שֶׁבְּכֶם,
מְלֵאִים תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

נְחִתִּין תְּרוּוִיְהוּ, אָמְרוּ לֵיהּ, מִיָּדִי שְׁמִיעַ לְךָ
כְּהָאִי קָרָא. אָמַר, הָכִי שְׁמַעְנָא. בְּזִמְנָא
דְּבַעֲי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִיָּהֵב תּוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל, הַלּוֹחֹת הָיוּ כְּתוּבִים פָּנִים וְאַחֲרָי.
שֶׁנֶּאֱמַר, (שמות לב טו) מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים.

וְהַלּוֹחֹת אַחַד פָּנִים וְאַחֲרָי. וְהַלּוֹחֹת אַחֲרָי זִמְן